

20 sentyabr
Azerbaiyanc
neft sənai
yesi işçilərinin peşə¹
bayramı - Neftçilər
Günəndür. Bu tarix xü-
susidir, çünki 31 il ov-
bul və gün ölkənin ta-
leyiniükündən de-
yışdırıvə onu dünya
enerji bazarına çıxa-
ran "Əsrin müqavili-
si" kimi tanınan əs-
sazlıq imzalanıb.

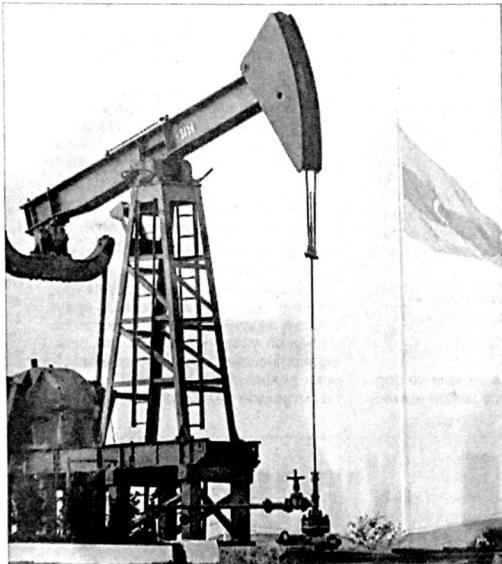
Neft sanayesi tarixi və

Azərbaycanın neft sənayesinin tarixi köklərə malikdir. Neft yataqlarının ilk sənayə "İşləməni" hələ XIX əsrdə başlayıb və Bakı təzkiyə "qara qızı şəhəri" kimi tanınmışdır. Bunun nəticəsində ki, 1901-ci ilə Azərbaycanda 11 milyon ton neft hasil olub və bu, dünya neft hasilatının 50 faizindən çoxunu təşkil edirdi, ikinci dönya müharibəsi illərində Bakı neftçiləri ölkənin şərqiində yaradılmışa başlanan və "İkinci Baki" adını almış neft rayonlarının inşasına da töhfə verilər. O zaman Dövlət Mütəfaq Komitəsi Bakı neftçilərinə müraciət edərək xam neft yataqlarının işlənilməsi, neft hasilatının hər vasitə ilə sürətləndirilməsi üçün onları perspektivli neft rayonlarına köçməyi çağırıdı. 1942-ci ilin iki-ci ayı arzində Bakının doqquz qazma kontoru, neft-keşfiyyat, neft-tikinti təsərrüfatı, borusu bazarları və bəzi başqa neft müssələsələri bütün şəxsi heyəti, avadanlığı ilə şərqi köçürüldü. Bakının on min-dən çox neft istehsalı komandırı, yüksəkxitəsli mühəndis-texniki işçilər, mahrıf neft ustaları müsəkkələşdirildi. Azərbaycanın mühəndis-texniki işçilərinin və alimlərinin sayına nəticəsində Bakının neft emal müssələsələri cəbhə üçün yüksək oktanlı benzin istehsalını uğurla həyata keçirildi. Yusif Məmmədəliyevin başçılığı altında bir grup alım neft-kimya

də SSRİ-nin neft sənayesi 110 milyon ton neft hasil edib ki, onun 75 milyon tonu Azerbaycanın payına düşündü.

7 noyabr 1949-cu ilde Neft Daşları'ndan 942 metr derinliğinde 1N-6'i quyu (gündüz lasa destəsində) gündə 100 ton hasılatla istismara davlı oldu ve danızda neftçuların eşişi yarıldı. 1951-ci ilde "Neft Daşları" yatağında istismara yenilindi. - Azərbaycan neftçilərinin - Azərbaycanın xanlıq tesərrüfatının bütöñüstanlılığından kimi neft ve qaz sonayesindən yüksək dinamik inkişaf marşelasının qədmə ürəyməsi. Liderlərin Heydər Əliyevin Azərbaycanın rəhbərliyinində birinci dövrdən təsdiq edir.

tgâimdan istismara venimlesi - Azərbaycanda deniz neft sənayesinin inkişafı ilə başlayaraq, 1969-cu ilə kimi davam edir. Bu mərhədən deniz geoloji-keşfiyyat işləri genişlənir, bir sər neft və qaz yataqları aşkar edilər istismara venimlesi (Urum-çanlı, Sangeçal-Divanni-Xəzər-Zirə a.s.-ı, Bahar, Bulvar-deniz, Darvin kəpəsi, Palçın pilplisi və s.), deniz qazma işlərinin (cümledən arxanlı - kesfiyatlardan qazmasının), hidrotenxli binni dövriye vəzifələri.

İlk beynəlxalq neft sazişi

İllî neft sanayesi mîstâqîyîn ïk Mîrînde

Sovet İttifaqının dağılması ve bazar İqtisadiyyatına keçid ölkənin qarşısında çatın væzifələr qoydu. Müstəqillik illərindən (1992-1993-cü illər) respublikada neft hasilatı 12,5 mln tondan 9,6 mln tona qaz hasilatı isə 9,9 mld kubmetrən 6,5 mld kubmetrən emdiyi, ya neft hasilatı 3 mln tonadək, qaz hasilatı isə 3,4 mld kubmetrən aşağı düşməndü. Müstəqillik eldə etmiş keçmiş mütləqə respublikalardan fərqli olaraq, 1991-1993-cü illərdə Azərbaycan İqtisadi bənərələrinə, bəyri, siyasi böhranla da üzülmüşdə. Lakin Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda "Azəri", "Çıraq" yataqlarının və "Güneşli" yatağının darının ləkde yerləşen hissəsinin birgə işləməsi və neft hasilatının pay bölgəyə" haqqında 1994-95 il ərəfəsində yarlı təxribi Səziz müstəqil Azərbaycanın gelecek inkişafının başlıq manbəyinə çevrildi, onun dinamik tempa sonrakı davamlı yüksəlkəsi təmin etdi. Dövlət müstəqillik illərindən illərindən gərgin qeyrişosyasi şəraitdə xalqımızın Ümumülli Lider Heydər Əliyevin siyasi qətiyyəti neft təsəcüdindən imzalanmış və yüksək dərəcədə yarlınlıqlarla "Osrin" müqaviləsi adını qazanmış bu Səziz respublikamızın İqtisadi suverenitəlini etdirdiñin işbəyənləq nəft anlaşımları daşıdı. Müqavilə bütövlükde regionun enerji enerjini kökü şəhərə dayışır. Xəzər dənizi həzəsindən amakdaşlığı olverişli zəmin yaradı. Bündən Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoymulmuş bəyri enerji stratejiyasının olməkən də, sa vaxtında dünya iqtisadiyyatına təqərisiyyəsi və bəyinələq mövqələrinin gücləməsindən müstəsəhəmliyət vardır.

2006-cı il iyulun 13-də Türkistannın Ceyhan terminalində her iki dövlətin prezidentlərinin iştirakı ilə BTC tanıtımına verildi. Mənzərədən çıxışında dövlət başçıları ham Əliyev demənidir: "Hamimiz xəlifə təfərruatı ki, bu nəhən transmisiyadır. Yəliyən tammi 1994-cü ildə Bakıda "Osrin" müqaviləsinin imzalanmasına başlanılmışdır. Məhz o ağır, çətəndə Azərbaycan rəhbərliyinin qətiyyəti və uzagzorullığının nəticəsi

sinde "Ösrin müqaviləsi" imzalandı ve bundan sonra bütün məsələlər öz həllini tapdı. Yeni kəmərlik tikililəri, yeni nefr infrastrukturu yaradıldı. Əllər Azərbaycana cəox böyük tələbatlı cümlədə möhəndis olundu. Azərbaycana cüldə tələbzilər edildi. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft komarının yaradılması istəməyin qüvvələri müxtəlif tələbzilər göstərirdi. Ancak buna bünələr baxmazdılar. Azərbaycan rəhbərliyinə, xalqımızın ümumi illəri Heydər Əliyevin qatılılıtı, casarəti, Azərbaycan xalqının destəyi bize imkan verdi ki, ölkəmiz öz zəngin nəft, qaz yataqlarını işlədə, səla bilsin ve bu gün bizim təbii enerji taliyalarımızın dünyaya bazarlarına çıxarırlı".

Dünya neft xarısında Azərbaycan
15 sentyabr 2017-ci ildən etibarla, Xa-
da, Heydər Əliyev Mərkəzində Xa-
zar dənizinin Azərbaycan sektorun-
da "Azəri", "Çıraq" və "Güneyli" ya-
taqlarının mənşəlilikdə yerləşən hissə-
sinin birgə işlənilməsi və neft hasilat-
ının pay bölgüsü haqqında düzəlti-
ilib, yenidən tərtib olunmuş Səməz-
sin imzalanması mərasimi keçirildi.
Yeni Səməzi "Azəri-Çıraq-Güneyli" neft
yətəyiğinin işlənilməsinə 2050-cü il-
qədər uzadıldı. Yeni Səməzi Azərbay-
canın mərhələti şəkildə xarici inver-
torlar tərəfindən 3,6 milyard mərdək-
əhməndə bonus ödəniləsin, SƏMƏZ-
CAR-in payının 11,6 fəldizdən 25 fəldi-
zə yüksəldiliməsi ehtiva edir. Azərbaycan-
cada qatlaşاق manəfət neft hasilat-
ının səviyyəsinin 75 fələ həcmindən
olması nəzərdə tutulur. Bu səməzi
Azərbaycanda neft sonayışının
kifayatlı bir mərhələnin əsa-
cıludulu.

Bu gün Azerbaycan dünya neft xəritəsində əhəmiyyətli yer tutur. Ölkə Xəzər dənizi regionunda ən böyük neft ixracatçılarından biridir.

yataqların zenginliği hesabına bağlıdır. Belə ki, "Azeri-Çırq-Güneyi" və "Şahdoniz" yataqları istismar verilindən 1 iyul 2025-ci il tarixinədək 660,1 milyon tona yaxın nefit (kondensatlı birlikdə), 487,1 milyard kubmetr qaz hasil edilib. "Azeri-Çırq-Güneyi"dən 609,5 milyon ton nef, 236,5 milyard kubmetr qaz, "Şahdoniz"da isə 50,6 milyon ton yaxın kondensat, 250,6 milyard kubmetr qaz çıxarılib. Bundan 1 iyul 2025-ci il tarixinədək 658,1 milyon ton nef, 180,2 milyard kubmetr qaz ixracına nəqd edilib.

Bu realtà da xüsusi qeyd etməliyik, ki, nefit stratejiyinin hayata keçirilməsinə davamlı təhləfləri ilə diqqət çəkən, beynolxalq enerji bazarlarında çıxmış üçün investisiya təyihlərinə qəyyufiyyət davam etdirir. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) adı nüvəxçi xarici şirkətlər sırasında çəkilişlər. Dövlətimiz Azərbaycan neftçilərinin eminəyi daim yüksək dəyərləndirir. Peşə bayramları ərəfəsində edilən dövlət tətliqilərində bunun bariz nümunəsidir. Qeyd etməliyik, ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən esas qosullan və Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam etdirilən enerji stratejiyasi nüscəsində Azərbaycan böyük yüksəliş yoluна qedam qoyub və ötən 31 İldə ölkənin siması ehəməyyili dərəcədə deyilşib, iqtisadiyyatı şəxəndənmişdir, nəftdən gələn gəlirlər insan kapitalına çevrilir. SOCAR artıq dunyadakı nefz-qaz bazasının inamları daşıyır. Şirkət bu gün böyük investisiya təyihlərinə heyata keçirir. Qazanımları nüvaiyilərə təsdiq edir ki, bu inkişaf davamlı olacaq, neftçilərimiz Azərbaycanın davamlı uğurlarından ehəməyyili rol oynayan təyihlərinə uğurlu icrasına öz təhləflərinə verəcəklər.

Qeyd edək ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 16 avqust 2001-ci il tarixli fərmani ilə 20 sentyabr ölkəmizdə Neftçilər Günü kimi qeyd olunur. Neftçilər Günü təkəcə neft sənayesində çalışışların bayramı deyil, ham da milli qürur rəmziidir.

Sevinc Azadlı,
"İki sahil"